Ədəbiyyat adamları Hüseyn Kürdoğlu haqqında

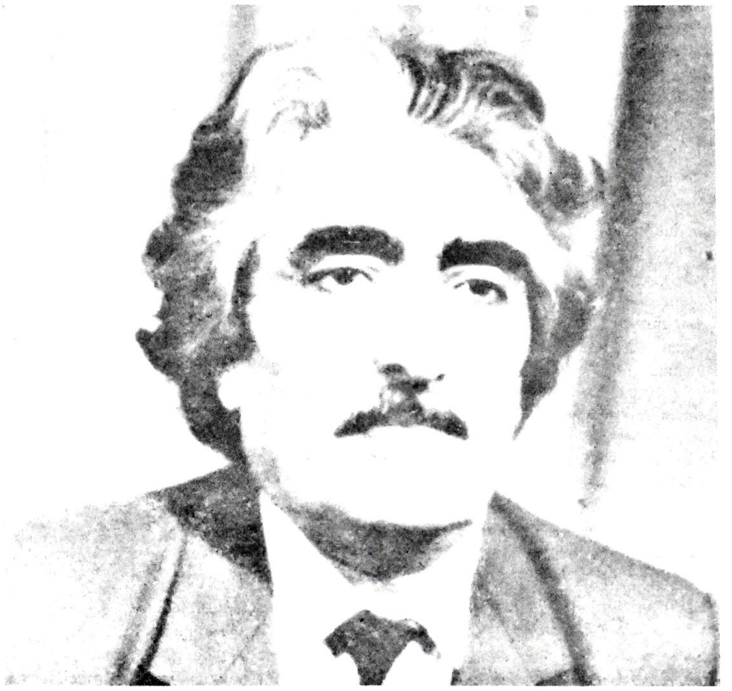

Hüseynin yaradıcılığı, sənətkarlığı haqqında səxavətlə yazılmış yüksək məqaləsində akademik Bəkir Nəbiyev mükəmməl şeir nümunəsi kimi ilk olaraq məhz bu misraları misal gətirir:

Yurdumun eşqini gözündən içdim,
Gördü bu dünyanı gözüm, ey bulaq!
Büküb dizlərimi əyildim sənə,
Bir də bükülmədi dizim, ey bulaq!

Adətən bir şairin söz ustalığını göstərmək üçün onun yaradıcılığının müəyyən qədər qələm işlətdikdən sonrakı nümunələrindən misallar verərlər. Ancaq mən şahidəm ki, Hüseyn bu şeiri universitet təhsilinin birinci kursunda, hətta kursun birinci yarım ilində, daha dürüstü, 1953-cü ilin sentyabr ayında yazıb (bir yerdə kirayənişin yaşayırdıq). Yəni Hüseyn Kürdoğlu yazıb-yazıb şair olanlardan deyil, əlinə qələm alandan şairdir, ilk şeirindən şairdir.

Tofiq HACIYEV
AMEA-nın müxbir üzvü

Universitetimizdəki ədəbiyyat dərnəyi öz işinə 1940-cı ildən başlamışdır... Hazırda bu dərnəyin 40 nəfərdən çox üzvü vardır. Gənclərdən Ağacavad Əlizadə, Kərim Quliyev, Hüseyn Kürdoğlu, Yaşar Qarayev, Famil Mehdiyev, Arif Cəfərov, Teyyub Qurbanov və başqaları dərnəkdə fəallıq göstərir və öz yeni şeirləri ilə tez-tez çıxış edirlər. Onların yaradıcılığında ən mühüm cəhət, aktual mövzular seçmələrində və bu mövzuları duyub yaşamaq, sənətkarlıq nöqteyi-nəzərindən axtarışlar aparmaq meyllərindən ibarətdir.

...Hüseyn Kürdoğlu da ümid verən gənclərdəndir. Onun şeirləri təbii, səmimi və axıcıdır. Gənc şair qələmə aldığı mövzunu dərindən duyub, yaşamadan yazmır. Bu cəhətdən onun "Yol üstündə tək qovaq", "Görüş xatirəsi", "İnanmıram", "Torağayım" və s. şeirləri çox maraqlıdır.

Bəxtiyar VAHABZADƏ
Xalq şairi

Danılmaz həqiqətdir ki, Vətəni, eli-obanı canından çox sevən, poeziyasında tərənnüm edən, insanları vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə edən şairlərimiz sırasında Hüseyn Kürdoğlu da şərəfli yer tutur.

...Dostluq edirdik. Sovet quruluşu dağılmış, həyat dəyişmişdi. Bir gün şəhərdə gəzird k. Bakının mərkəzində, Pasaj deyilən yerdən keçəndə gördük ki, Sovetin orden və medalları kütləvi şəkildə satılır. İnsanlar onlara baxır, təbəssüm və laqeydliklə keçib gedirlər. Zarafatla dedim: "Qağa, qoy sənə biriki orden alım, döşünə tax, baxaq qürrələnək". Nəyə işarə etdiyimə təbəssümlə, şeirlə cavab verdi:

Çox olaydı könül-gözü tox olan,
Yox olaydı ölməmişdən yox olan.
Olmayaydı gərək qələm əhlində
Medalları əsərindən çox olan.

Hər ikimiz o qənaətə gəldik ki, həyatda hər şey nisbi, keçəri imiş. Həyatda başlıca məsələ xalqın azadlığı, müstəqilliyi, vətən torpağının bütövlüyü və insanın ailəsindən, övladlarından yarıması imiş.

Qəzənfər PAŞAYEV
Filologiya elmləri doktoru, professor

Hüseyn Kürdoğlunun dördlükləri müasir poeziyamızda ənənəyə bağlılığın yaxşı nümunələrindəndir. Bu o demək deyildir ki, şair keçilmiş yolu bir daha qət etmək üçün geriyə qayıtmışdır. Onun təcnisli dördlükləri tamamilə yenidir. Bu yenilik həm mövzunun - mündəricənin müasirliyində, Azərbaycan dilinin poetik imkanlarının tükənməzliyini təravətli obrazlarla bir daha sübutu yetirməsindədir.

Qasım QASIMZADƏ
Şair, filologiya elmləri doktoru, professor

Sətirlərim həm şirindir, həm acı,
Həm dərdimdir, həm dərdimin əlacı.
Bir yuvanın balasıdır dördü də,
Sıra-sıra üç qardaşdır, bir bacı.

Deyirlər peyğəmbər kimi şairə də dağlarda vergi verilir. Kürdoğlu Hüseynin nümunəsində bu əfsanə həqiqət cizgisi kəsb edir: o hələ dağlarda çocuq və çantalı-çomaqlı çoban ikən nəğmə oxumaq, torağay olub ötmək sirrini bulaqlara etiraf edib:

Dağ döşündə fikrə daldım,
Gözəllikdən ilham aldım.
Öz qəlbimi tutub çaldım,
Şair eylər bu saz məni.

Bəli, ilk gənclik, tələbəlik dostum Hüseyn auditoriyada, kabinetdə şair olmayıb. İlk mühazirəni ona meşə mürəbbisi oxuyub. Partası - qaya parçası, mürəkkəbi - çəmən şehi, qələmi çoban çomağı olub. Hələ körpə ikən Fizzə ananın alaçıq çubuğundan asıb yırğaladığı poeziya beşiyinə üç meh eyni vaxtda əsib: İşıqlı dağından, Ələsgər sazından, Füzuli sözündən! Təbiət, folkor və klassik şeir - üç zirvədən tökülən üç şəlalə kimi bu gün də bu şerin su içdiyi üç dirilik çeşməsi olaraq qalır.

Yaşar QARAYEV
AMEA-nın müxbir üzvü, professor

Qoşmaları, gəraylıları, dördlükləri kimi bayatıları da H.Kürdoğlunun folklor və klassik şeir ənənələrimizə bağlılığının aşkar təzahürlərindən biridir. Bunu şairin yaradıcılığında gerilik, mühafizəkarlıq kimi qiymətləndirmək böyük yanlışlıq olardı. O, klassik formanın çox ciddi tələblərinə əməl etmək şərtilə bayatıda yeni məzmun verməyin ürəyatan nümunələrini yaradır və bu zaman son əsrdə dilimizin əldə etdiyi üslubi, xüsusən semantik zənginliklərdən, obrazlılıq keyfiyyətlərindən incəliklə faydalanır. Beləliklə də H.Kürdoğlu ənənəçiliyin əsiri deyil. Ümumiyyətlə, sənətkar ruhən, mənən dünyanı yenilikçi kimi qavraya bilirsə, hansı formada yazdığından asılı olmayaraq onun əsərləri həmişə təzə və təravətlidir.

Bəkir NƏBİYEV
AMEA-nın həqiqi üzvü, professor

Onun şeiri mövzu əhatəsi baxımından geniş, rəngarəngdir. Müasir kəndin problemlərindən yazılmış şeirləri diqqəti cəlb edir. Kənddən şəhərə axışan, yuvasını unudan gənclərə iradını bildirir. Kənddə "şəhərləşən"ləri, kənd qayğılarına qalmayanları sərt tənqidə tutur. Bir sözlə, şeirlərində vətəndaşlıq ruhu aydın duyulur, aktual məsələlərdən danışılır.

Camal MUSTAFAYEV
Fəlsəfə elmləri doktoru, professor

Hüseynin son dövr poeziyasında klassik poeziyaya dərin daxili bir meyl duyulurdu; ürfani poeziya poetikası və mövzusuna bir qayıdış özünü göstərirdi. Hüseynin dördlükləri Tanrı dəyərləri qarşısında insanın keçirdiyi hisslərin, ilahi fikirlərin ifadəsidir - desəm, yəqin səhv etmərəm. Onun Qarabağ itkisindən duyduğu həsrət və kədər də poeziyasının bu hisslər aləminin bir hissəsidir. Nəhayət, Füzuli mötivləri əsasında yazdığı şeirlərini mən xüsusi qeyd etməyə bilmərəm. Mən bu şeirləri də şairin tənhalıqda keçirdiyi böyük faciəvi hisslərin təsiri kimi başa düşürəm və bunu da Kürdoğlu poeziyasının gücü, özünəməxsus bir tərəfi kimi hesab edirəm. Bütövlükdə, mənim üçün H.Kürdoğlu poeziyası neoklassik poeziyanın yeni, orijinal hadisəsidir və bu cəhəti ilə də o, XX əsr poeziyamızın böyük poeziya məktəbinin yetirməsi və təzahürüdür.

Şamil SALMANOV
Filologiya elmləri doktoru, professor

Hüseyn Kürdoğlunun şeirlərindəki xəlqiliyin bir mühüm əlaməti də onların janr təsnifatında, forma çeşidlərində, model biçimlərində üzə çıxır. Poetik plastika imkan verir ki, o, xalq şeirinin qoşma, gəraylı, dördlük-rübai, bayatı, dübeyti-ikilikdən tutmuş müxəmməs və qəzələ qədər bütün janrlarında qələmini uğurla işlədə bilsin. Amma bununla belə, bütün bu janr-forma əlvanlığı fonunda onun bayatı yaradıcılığı, xalq şeirinin bu kiçik və miniatür janrında yazdığı şeirlər diqqəti xüsusilə cəlb edir.

Şeirlər toplusundakı fikir aydınlığı, hissi, səmimiyyəti, mənəvi istiqanlılıq, deyim-təhkiyə təmizliyi və rəvanlığı, bütün bunları özündə qovuşdurub, əridib bütöv poetik xəlitəyə çevirən zərif, kövrək lirizm də, nəticə etibarilə, Hüseyn Kürdoğlu poeziyasının xəlqi-demokratik mahiyyətinin əsası və təzahürləridir.

Nadir CABBARLI
Ədəbiyyatşünas-tənqidçi

Hüseyn insanları sevirdi. İnsanpərvər idi. O, hansı yaşda dünyasını dəyişsəydi belə, taleyin haqsız oyunu sayılmalıydı. Bəlkə də buna görə hələ qədim Misirdə belə insanların ölümünə etiraz, üsyan edirdilər. Mumiyalar kəşf edir, ehramlar tikir, tabutları mumiya ilə saxlayırdılar ki, ruh qayıdanda sahibini tapsın.

Hüseynin ruhu yaşayır.

Onu xatırladıqca, bizim ruhlarımız danışırdı. Mən onu görürdüm - kitablarındakı şeir misralarına səpələnmişdi.

Nəriman HƏSƏNZADƏ
Xalq şairi

Hüseyn Kürdoğlu "Qaya çiçəkləri" kitabını yazanda bəlkə də bu kövrək varlığın fəlsəfəsinə varmamışdı. Amma o imkansız şəraitdə, o sərp məkanda, o "Allah ümidinə" yerdə üzə gülən çiçəklərin onda doğurduğu ürək çırpıntılarını dilə gətirmişdi. Amma hər qitədən-qitəyə bu qaya gülzarının fəlsəfəsi açılır, ona şair heyranlığı getdikcə əlçatmazlıqlara aparır. Bir zamanlar yeri-göyü ölməz cinaslarında görən Sarı Aşığın gəzdiyi o cənnətməkanda çağımızda da Hüseyn Kürdoğlu sözdən qaya mühiti yaradıb oraya çiçəklər əkməyi bacardı.

Məmməd ASLAN

Hüseyn Kürdoğlu daha çox xalq şeiri üslubunda qələm çalır; məzmunca aşıq şeirlərindən fərqlənən, lakin aşıq şeiri şəkillərində qoşma və gəraylılar, cinaslı, bəndlər, bayatılar da yazır. Şair sevdiyi, qaynar axınında getdiyi həyatı, qoynunda boy atdığı təbiəti bütün çalarları ilə göstərməyə səy edir. Onun şeirləri klassik poeziyadan və xalq şeirindən bəhrələnsə də, öz yeni əlvan çeşidləri, aydınlığı və təzəliyi ilə seçilir. Şairin nəfəsi özü demiş "gül nəfəslidir", qəlbinin səsi isə sazla bağlıdır.

İlyas TAPDIQ

"Ziyalımız - ziyamız" şeirlər toplusu elimizin-günümüzün işıqlı şəxsiyyətlərini əks etdirən poetik buketdir. Ziyalı xarakterinin,

ziyalı şəxsiyyətinin poetik təhlilidir bu şeirlər. Şair Hüseyn öz xarakterini, özünəməxsus insani keyfiyyətlərini də bu sənət dostlarının poetik portretlərinin aşkarlanan cizgilərində ifadə etmiş olur, bir növ öz avtoportretini də yaradır: şair Hüseynin öz poetik fərdiyyəti də burada ucalır, ağsaçlı Ozan babaya dönür, zəmanəsinin görkəmli şəxsiyyətlərinin nuruna, işığına bələnir...

Əslində bu portret şeirlər şair qəlbində yüksək vətəndaşlıq qüruru ilə bəstələnmiş qürur nəğmələridir...

Şair Hüseynin poeziyasının aydınlığında bərq vuran, nur selinə çevrilən aydınların aydınlığıdır...

Qurban BAYRAMOV
Ədəbiyyatşünas-tənqidçi

Hüseyn Kürdoğlu öldü. Laçında bulaqlar, çaylar ağlasın! Otlar, güllər, çiçəklər, dağlar ağlasın. Buludlar dağların başını qucaqlayıb hönkürsün. Qayalar dabanı üstə qalxıb lap çilik-çilik olsun, bənövşələr dizini qatlayıb otursun, çaylar ilan dili çıxartsın.

Öldü Hüseyn Kürdoğlu, Laçını görməmiş öldü. Gözlərini əbədi yumdu, bu dünyadan küsdü. Görəsən Laçının xəbəri oldumu?

Öldü, xəbər verin aşnaya, dosta!

Öldü Hüseyn Kürdoğlu, öldü, öldü, öldü!!!

Görəsən azacıq da olsa yerindən tərpəndimi Laçın, tərpəndimi dağ, qaya, çay, əvəlik, ot, çiçək, baldırğan, kəkotu?

Öldü Hüseyn Kürdoğlu, öldü...

Şeirimizin bir misrası düşdü...

Aqil ABBAS
Millət vəkili, yazıçı

Hüseyn Kürdoğlu xalq ədəbiyyatını, folkloru məharətlə mənimsəmiş, zəngin mütaliəyə və geniş dünyagörüşə malik ziyalı, ədəbiyyatşünas alim və istedadlı şair idi. O, söz materialından zərgər dəqiqliyi ilə istifadə edən sənətkar idi. Ümumşərq poeziyasını, klassik və müasir ədəbiyyatımızı dərindən bilən bu insan müxtəlif vəznlərdə, müxtəlif poetik formalarda yaratdığı şeir nümunələrində yetkin sənətkarlığından xəbər verirdi. Axıcı, rəvan dil, özünəməxsus deyim və ifadələr, orijinal obrazlar, metaforalar onun fərdi üslubunu, bənzərsiz dəst-xəttini müəyyənləşdirirdi.

Adil CƏMİL
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, şair

Hüseyn Kürdoğlunun "Həyat ağacı" qismindən olan çoxsaylı şeirləri artıq poeziyada da gerçəkliyin müdriklik səviyyəsində tərənnümünün oturuşduğunu göstərir. Bu məqamda Hüseyn Kürdoğlunun şair xəyalı cəmiyyətdəki ideoloji mühitdən deyil, folklordan, klassik ədəbi ənənələrdən və həyatın dərslərindən ilham almışdır. Bu mənada Hüseyn Kürdoğlunun "Həyat ağacı" şeiri XX əsrin altmışıncı illərdən sonrakı poeziya ağacının real mənzərəsini dolğun şəkildə mənalandırır.

İsa HƏBİBBƏYLİ
Akademik

Hüseyn Kürdoğlu sözün əsl mənasında şair doğulmuşdu. Bunu deməyə əsas vardır. Bədii yaradıcılığa erkən başlamışdı. İlk şeirləri hələ V-VIII siniflərdə oxuyarkən Laçın və Qubadlı rayonlarında çıxan "Sovet Kürdüstanı" və "Avanqard" qəzetlərində çap edilmişdi. Onun "Gözəldir" rədifli qoşması isə 29 oktyabr 1950-ci ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzetində dərc olunmuşdu...

Həmdulla BALTABAYEV
Daşkənd Universitetinin professoru, filologiya üzrə elmlər doktor